

Semnificația Proscomidiei (II)

Am văzut în articolul precedent că semnificația principală a Proscomidiei constă în unirea jertfelor individuale ale credincioșilor, concretizate în darurile de pâine și vin, în jertfa Bisericii și recunoașterea acestei jertfe, prin pregătirea agnețului, ca fiind împărțită și în jertfa lui Hristos. Ca urmare, alături de tema jertfei Mântuitorului și în indisolubilă legătură cu aceasta, Proscomidia cuprinde în mod simbolic și tema Bisericii ca împlinire a lucrării mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu. Astfel, așezarea pe Sfântul Disc, în jurul agnețului, a miridelor (părțilelor) scoase în cinstea Maicii Domnului și a sfinților precum și spomenirea credincioșilor vii și adormiți, nedă o imagine intuitivă deosebit de relevantă a Bisericii - Trupului Hristos.

”De față a stat împărăteasa, de-a dreapta Ta”

Mirida Maicii Domnului, mai mare decât celelalte miride, este așezată în dreapta agnețului arătând înalta demnitate a Sfintei Fecioare potrivit cuvintelor psalmistului repetate de preot: „De față a stat împărăteasa, de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată și preafrumusețată” (Ps. 44,11).

Împărăteasa care stă de-a dreapta lui Dumnezeu este Maica Domnului căci ea L-a născut în chip de negrăit pe Hristos rămânând pură Fecioară. Ea este cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, este scara ce unește cerul cu pământul pe care Iacov a văzut-o în vis (Fac. 28,12) pentru că din ea Dumnezeu a luat firea noastră umană. Acceptând să-L nască pe Hristos, Fecioara Maria S-a făcut primitoare din partea neamului omenesc a mântuirii pe care ne-a adus-o Întruparea Domnului. Făcându-se vrednică de această naștere datorită curăției și smereniei ei ea a fost sfințită prin sălăsluirea Cuvântului devenind izvor de curăție și nestrăciune. Ea este sfântă mai presus decât toți sfinții „mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decât serafimii”, ea este acoperitoarea, apărătoarea, mijlocitoarea și ajutătoarea credincioșilor.

Maica Domnului își unește rugăciunile cu ale întregii Biserici

Maica Domnului este făptura aflată în cea mai intimă comuniune cu Hristos înălțând rugăciunile creștinilor la tronul lui Dumnezeu și Fiul Său. Ca urmare mirida Maicii Domnului este așezată de-a dreapta agnețului destinat prefacerii în trupul lui Hristos. Scotând această miridă preotul se roagă ca, pentru rugăciunile ei, Dumnezeu să primească jertfa noastră în „jertfelnicul Său cel mai presus de ceruri”. Agnețul neprefăcut este jertfa Bisericii. „De aceea preotul se roagă ca pentru rugăciunile Maicii Domnului să primească Hristos jertfa comunității în jertfelnicul Său cel mai presus de ceruri, pentru a o preface în jertfa Trupului Său care va include astfel în ea și jertfa comunității”. Maica Domnului își unește astfel rugăciunile ei cu ale întregii Biserici pentru primirea jertfei în „jertfelnicul Său cel mai presus de ceruri”, adică în înălțimea spirituală din fața Tatălui unde a intrat Hristos prin jertfa Sa și unde rămâne permanent prefăcând în acest trup jertfa și jertfa de pâine a comunității care se apropie și ea de această supremă înălțare unde se află El în stare de jertfă .

Sfinții sunt intimitii lui Dumnezeu

În stânga agnețului și la aceeași înălțime cu acesta se așează miridele în cinstea celor nouă cete de sfinți arătându-se că și ei se bucură de slava în care se află Domnul cel răstignit și înviat, dar nu se află în aceeași intimitate cu Hristos ca și Maica Sa.

Sfințenia constă în „procesul de transfigurare subiectivă a credinciosului prin participarea nemijlocită la viața în Hristos”. Sfințenia presupune jertfa interioară, participarea omului la propria lui mântuire prin eliberarea de patimi. Sfințenia este un aspect indispensabil al actului mântuirii și, de aceea, chemarea la sfințenie este adresată tuturor creștinilor. Sfinții sunt aceia care au înțeles această chemare

și în măsura în care si-au luat crucea răstignind în ei omul vechi, plin de patimi, păcate și necurăție, ei participă și la slava lui Hristos cel Înviat. „Făcându-se părtași Patimii lui Hristos prin martiriu, asceză, lacrimi și practicarea virtuților evanghelice, sfinții au învins moartea cu El. Ei sunt de acum vii în Dumnezeu pentru că Hristos S-a sălăsluit în ei”. Sfinții sunt intimii lui Dumnezeu, mădulare de cinstă ale Trupului lui Hristos, Biserica. Pentru noi ei sunt un exemplu, o pildă vie a stării la care suntem meniți să ajungem și, în același timp, un sprijin în lupta noastră pentru dobândirea sfințeniei.

Toți sfinții se unesc cu noi în rugăciune la Sfânta Liturghie

La Proscomidie scoatem miride în cinstea sfinților mulțumind lui Dumnezeu pentru darurile hărăzite celor ce-i urmează în sfințenie. Se scot miride în cinstea a nouă cete de sfinți, arătând prin aceasta că sfințenia este accesibilă tuturor categoriilor de credincioși și, de asemenea, că toți sfinții se unesc cu noi în rugăciune la Sfânta Liturghie. Potrivit majorității Liturghierelor românești și slave cele nouă cete de sfinții sunt: Sfântul Ioan Botezătorul, proorocii, apostolii, ierarhii, mucenicii și mucenițele, cuvioșii și cuvioasele (monahii), doctorii fără de arginți (mari binefăcători), Sfinții Ioachim și Ana împreună cu sfinții zilei și cu toți sfinții și sfântul autor al Liturghiei (Ioan Gură de Aur sau Vasile cel Mare). În ceea ce privește sfinții pomeniți nominal în cadrul acestor cete există diferențe de la o Biserică locală la alta, potrivit cinstei deosebite de care se bucură anumiți sfinți într-un loc sau altul.

Problema pomenirii sfinților îngerii

Principala deosebire constă însă în faptul că Liturghierele grecești, manuscrise vechi precum și unele Liturghiere slave prevăd ca prima miridă să se scoată în cinstea Sfinților Mihail și Gavriil și a tuturor puterilor îngeresti, Sfântul Ioan Botezătorul fiind pomenit la a doua miridă, în ceata proorocilor. Liturghierul românesc din 1937 introduce și la noi această practică însă în edițiile ulterioare se renunță la ea.

Problema pomenirii sfinților îngerii nu este de mică importanță în contextul simbolismului eclesiologic al Proscomidiei. Așezarea miridei îngerilor în stânga agnețului împreună cu celelalte cete de sfinți scoate în evidență faptul că Biserica este „unirea a tot ce există”, „eu-ul rugăciunii tuturor ființelor conștiente: pământeni, îngerii și sfinți”. Avem astfel pe Sfântul Disc imaginea Bisericii cerești și pământești unită în rugăciune în Hristos.

Încercarea de a respinge pomenirea îngerilor pe motivul că aceștia nu ar fi mădulare ale Bisericii sau că nu s-ar fi împărtășit de roadele jertfei lui Hristos nu este întemeiată.

Sfântul Simeon al Tesalonicului justifică această practică arătând că îngerii „au fost slujitori ai misterului întrupării, sunt una cu noi și o Biserică suntem, ei doresc a se închina în fața Tainelor Bisericii luând și ei dintr-aceasta o sporire a slavei, ne sunt păzitori și mijlocitori față de Dumnezeu”. Părintele D. Stăniloae susține de asemenea că este potrivit a fi pomeniți și sfinții îngerii deoarece „toată Biserica din cer e slăvită în prefacerea euharistică [...]. Într-un fel spiritual toți cei din ceruri se împărtășesc și mai mult de Hristos; prin Sfânta Liturghie se realizează o și mai mare unire a celor cerești și a celor pământești”.

Având în vedere considerentele de mai sus credem că ar fi oportună revenirea la practica scoaterii primei miride în cinstea îngerilor.

Unitatea Bisericii cerești și a celei pământești în Hristos

În concluzie putem spune că pomenirea Maicii Domnului și a sfinților la Proscomidie scoate în evidență unitatea Bisericii cerești și a celei pământești în Hristos precum și faptul că împărtășirea

credincioșilor de El în Euhariștie și în orice Taină, nu se înfăptuiește decât în prezența rugătoare și plină de bucurie conștientă a întregii Biserici din ceruri.